

Undervisningsforløb:

Lokalhistoriske kildepakker – Vanløse (Boligforhold og levevilkår)

Kildemateriale: Erindring nr. 642 – Lisa Berdal, 1995

Uddrag af Lisa Berdals pensionisterindring fra 1995. Her fortæller hun bl.a. om sin trygge og stabile barndom og opvækst i Vanløse som en del af den øvre middelklasse, hvor der både var råd til bil og tjenestefolk.

Find den samlede erindring her: <https://kbharkiv.dk/permalink/post/18-21422>

KØBENHAVNS
STADSARKIV

I foråret 1926 købte mine forældre en villa i Vanløse. Jeg var 1½ år og den yngste af 3 søskende. Mine forældre kom fra en lejlighed på Vesterbro og havde fået anbefalet Vanløse som et godt sted for børn. Og det var det.

Vi boede på en sidevej til Ålekistevej, som dengang var en grusvej med grøfter på hver side. Der var kun bygget på den ene side af vejen. På den anden lå der marker med høje hække om. På den anden side af markerne lå kommuneskolen, og så igen marker. I folkemunde "Skolemarken". Bag skolen lå "barakkerne", (husvildeboliger fra 1. verdenskrig). Der måtte vi ikke komme. Der var meget larm, politi, fuldskab, slagsmål og småbrande.

Barakkerne var nærmest en ghetto med egen købmand og ismejeri. Arbejdsløse, som engang imellem kom ved vores dør og solgte "Livets Kamp", og som havde mange børn (gennemsnitlig 4-6) med besynderlige romantiske navne, som Carmen, Ophelia, Rosamunde. Navne, som sjældent passede til det ydre. Vi var lidt bange for børnene, de kaldte os "villasnuder" og min bror blev engang slået i hovedet med en jernstang, da han prøvede at komme i snak med dem. Vi var næsten kun piger på vejen, så han har nok følt sig lidt alene.

(1)

I det daglige kom mælkemanden om morgenen med sin hestevogn. Jeg elskede at sidde på bukken og holde tømmerne. Men "Prins" kendte sin rute, standsede selv ved de huse, hvor der boede kunder, drejede om hjørner, hvor meget jeg end trak. En gang om måneden kom sandmanden og fornyede sandet i sandkassen. Så fik jeg lov til at køre med ham. Hans hest var mere spændende end "Prins", den hed "Musse Gadedreng", og sandmanden fortalte mig, at den var opkaldt efter en mordsigtet fra et rigtigt mord ved Damhussøen på en droschechauffør. Fiskemanden kom hver tirsdag, og det var dengang, man ikke kunne spise torsk i måneder uden "R" i. Om sommeren kom "Jordbær-Jørgensen" med sine kurve med bær. Når min mor vejede efter og syntes, det var skraldt med vægten, sagde han undskyldende, at "ungerne nummer af bærene", når han satte de tunge kurve ved havelågen. Tit kom også skærslibere med deres opfindsomme trillebører, hvor de ved at træde på en pedal, fik slibestenene til at snurre. Det var ofte spændende folk. Ofte tatere eller landevejsriddere, som fortalte mange interessante ting fra deres ture rundt i landet.

(1)

Var vi trætte af at lege, sad vi ofte på bænken rundt hjørnet på Ålekistevej og talte biler. På en god dag kunne det blive 5-6 stykker. Eller vi gik ned på hundekirkegården, som lå på hjørnet af Ålekistevej og Hyltebjerg Alle. Men som oftest gik min bror og jeg på opdagelse på Damhusengen, som dengang ikke var drænet og om sommeren bestod af høje siv og spændende tuer, som forsvandt under ens fødder. Det var et Eldorado med harer, agerhøns, viber og når vi var heldige også ræve, som havde deres huler i dæmningen. Åen var dengang 4-5 gange så bred, og vi fangede vandkalve, haletudser og rygsvømmere, som vi i triumf bar hjem i syletøjsglas.

En ting, som var mærkeligt årstidsbestemt, var vore lege. Om foråret begyndte vi at hinke, vi havde altid en hinkesten og noget skolekridt (vi havde hugget) i lommerne. Det bedste var at vælge ny hinkesten. Farven og mønstret havde stor betydning.

Senere kom der gang i sjippetovene og ud på efteråret spillede vi bold op af muren. Vanligvis med 2 bolde, men min søster var så skrap, at hun kunne spille med 3. Der var ganske bestemte regler for, hvordan boldene skulle kastes og gribes, op til 20 forskellige måder, som vi piger talte i kor. Tabte man en bold, inden de 20, var man ude.

Vores yndlingsleg var at løbe på rulleskøjter, og hvis vinteren tillod det på skøjter. Under de strenge vintre i 40-erne, bundfrøs Damhussøen, og det var tilladt at løbe på den. Det var pragtfuldt.

(1-2)

Vi var nok fra den lidt højere middelklasse. Vi havde bil og min mor købte kun kød fra Ryholt på Værnedamsvej, vildt fra Højbro Plads og gæstefisk fra Femerling på Gl. Kongevej. Så hun havde bilen, og far lånte den om søndagen.

Da vi var små, havde vi 2 piger fast. Johanne, som var hos os i over 20 år og så skiftende ungpiger. Til storvask kom madam Sørensen og vaskede i gruekedlen i kælderen og hele baghaven var fyldt af rent vasketøj. Madam Sørensen var der gerne i 3 dage. Hun var meget speciel, fordi hun forlangte at blive kaldt madam, og fordi hun havde træben. Til jul kørte mor os ind til byen, og så besøgte vi hende med en julekurv. Hun boede i Borgergade.

Før jul kom der en lille grå dame, som var så beskeden, at ingen husker hendes navn. Hun boede hos os i ca. en uge, og så blev der kigget i modeblade og målt op. Vi fik alle nyt tøj. Selv matrostøj til min bror syede hun. Til at hjælpe i haven havde vi en mand, som var fars gamle soldaterkammerat, og når far kom hjem fra kontoret, fik de sig en håndbajer sammen. Men som oftest var han fuld, og pigerne var bange for ham. Han var enkemand med 5 mindreårige børn.

(2)

Frem til krigen gik tiden i Vanløse stille og fredeligt. Det mest spændende var de små cirkus, som slog telt op på Jyllingevej (nu Jydeholmen), der hvor linie 14 har endestation. De var efter nutidens forhold meget primitive. Jeg husker specielt et, hvor de havde en hvid hest og en pony. Ved aftenens forestilling optrådte den hvide hest som hvid og efter pausen som plettet. Om dagen kunne vi børn ride på ponyen fra pladsen og op til Jernbane Alle og tilbage for en tyk skive mørkt rugbrød. Hvorvidt hestene eller cirkusfolkene spiste brødet, ved jeg ikke, men de virkede meget fattige på os.

Den gamle Vanløse Biograf var også et kapitel for sig. Om søndagen sad vi på de 3 første rækker for 35 øre, og vi købte lakridsstænger for 5 øre. Og mens en ældre dame traktered klaveret, morede vi os med at slå hinanden i hovedet med lakridserne.

(3)

Køkkenet var mors domæne. Når mor skulle tænde gasovnen, gik vi alle i dækning. Der blev tændt ild i en sammenfoldet avis, som blev stukket ind i ovnen, så blussene blev tændt i den ene side. Derefter kom det svære, nemlig at tænde den anden uden at brænde sig. Det var lige nervepirrende hver gang. I køkkenet havde vi et uundværligt møbel, nemlig en hokasse. En kvadratisk kasse af træ med et låg med hængsler. Når kartoflerne eller grøden var kommet i kog, blev gryden taget af ilden og sat ned i kassen, som enten var foret med hø eller aviser. Så kom låget på, og kartoflerne blev møre eller grøden færdig på mirakuløs vis. I vores køkken kunne man løfte noget af bordpladen op, og så var der en trappe, som førte ned i viktualiekælderen. Den var altid helt mørk og holdt sig derved kold, så maden fik en chance for at klare en dag eller to.

Stort var fremskridtet, da vi i 30'erne fik en zinkkasse, hvor der var plads til $\frac{1}{2}$ stang is. Isen kom fra et fryseri på Finsensvej. Hver morgen kom deres kendte store vogne trukket af 2 store jyske

heste. Kusken havde et skind på den ene skulder. Han svingede isen op på skulderen, og skindet gjorde, at den smeltede is ikke løb ham ned ad ryggen. Sådan en $\frac{1}{2}$ stang is holdt ca 24 timer og holdt fordærveligt mad koldt så længe. Det gik lidt ud over vore hunde og katte. Nu var der ikke så mange rester, som de lige så godt kunne få.

(3-4)

Før og under krigen var der ikke noget, der hed deodorant. Man svedte bare. I eksamenstiden var det almindeligt, at selv de mest propre piger havde store skjolder under armene. Så blev der opfundet noget, der hed ærmeblade, der blev syet ind i kjolerne, og som kunne tages ud og koges. Det sparede lidt på farverne i kjolerne. Jeg er også så gammel, at jeg havde mine første menstruationer i en tid, hvor man hæklede bind, som blev lagt i

saltvand i kælderen efter brugen. (5-6)